

Ungdomars frågor om sexualitet

Rapport om frågelådan på
www.komikondom.com

Rapport nr 2007:3

SRH Skåne
SOCIALMEDICINSKA ENHETEN

Hälso- och sjukvårdsledningen

Socialmedicinska enheten
SRH Skåne

Förord

Sexuell och reproduktiv hälsa är ett prioriterat folkhälsoområde som berör stora delar av Skånes befolkning. Hälso- och sjukvårdsnämnden beslutade den 24 oktober 2005 om en regional strategi *Strategi för sexuell och reproduktiv hälsa i Region Skåne*. Denna strategi anger den övergripande målsättningen för arbetet under perioden 2005 – 2010.

Ungdomar (<25 år) och unga vuxna (20-30 år) är två av de åtta prioriterade målgrupper som ingår i den ovan nämnda strategin. Föreliggande rapport har skrivits av socionom Elinor Hansson som har lång och bred erfarenhet av arbete riktat till målgruppen. Elinor Hansson är anställd på RFSU-Gruppen Malmö och har skrivit rapporten på uppdrag av SRH Skåne.

Syftet med rapporten är att sammanställa och analysera vilken typ av frågor ungdomar och unga vuxna ställer omkring sex. Vidare är syftet att denna kunskap ska ligga till grund för fortsatt planering, inriktning och prioritering av interventioner riktade mot målgruppen.

RFSU-Gruppen Malmö och RFSL Rådgivningen Skåne är båda huvudaktörer inom området sexuell och reproduktiv hälsa i Skåne. Under de senaste 10 åren har RFSU-Gruppen och RFSL Rådgivningen Skåne genomfört en informationskampanj – Komikondom. Denna kampanj vilar på tre ben – masskommunikation, uppsökande arbete och hemsidan www.komikondom.com.

Projektet genomförs utifrån en väl beprövad och utarbetad metod med lokalt anpassat material. På projektets hemsida finns en frågelåda där personer i alla åldrar ställer frågor om sexuell och reproduktiv hälsa. Rapporten är en sammanställning och analys av frågorna som ställts till frågelådan och omfattar drygt tusen frågor från personer mellan 15 och 25 år. För synpunkterna som framförs i texten ansvarar författaren.

SRH Skåne – Skånes kompetenscentrum för sexuell och reproduktiv hälsa är förlagt vid Socialmedicinska enheten på UMAS och är den enhet som på hälso- och sjukvårdsledningens uppdrag ansvarar för implementeringen av strategin. SRH Skåne är en del av Region Skåne i samverkan med Lunds Universitet, Malmö Högskola och Malmö stad. Arbetet utförs i bred samverkan mellan forskning och praktik och i nära samarbete med aktörer från kommunerna, frivilligorganisationer och representanter för målgruppen.

SRH Skåne vill framföra ett särskilt tack till Elinor Hansson på RFSU-Gruppen Malmö som ansvarat för sammanställning och analys av materialet.

Malmö den 26 april 2007

Anette Agardh
Programansvarig SRH Skåne

Författarens förord

Sexualitet är ett ord – ett fenomen – som väcker tankar, känslor, funderingar och frågor hos oss alla. I mitt arbete som sexualupplysare har jag under åren mött många unga människors frågor kring sig själva, sin sexualitet, identitet, sexuella läggning och – framförallt – deras behov av att få svar på just *sin egen* fråga. I Sverige har vi en tradition av att hylla värdet av sexualupplysning. Sedan 1955 finns enligt Skollagen en skyldighet att ge sexualupplysning för eleverna i årskurserna 5 och 8. Utöver detta finns möjlighet till sexualupplysning via kompisar, föräldrar, media och numera via Internet. Ju större utbud som finns, desto större förvirring kan det innebära för unga människor när de ska placera in sig själva och sina frågor i det utbud som omger dem, med tanke på utbudets varierande kvalitet.

Innehållet i sexualupplysningen präglas av den syn på sexualitet som finns och de normer som existerar i det samhälle och den närmiljö som individen befinner sig i. Detta gör att vi inte alltid har en samsyn kring innehållet i den sexualupplysning som ges och detta kan komplicera ytterligare. Skillnader i synsätt mellan kulturer och samhällsgrupper kan också påverka innehållet, och budskapet till ungdomar kan därför variera.

Min ambition som sexualupplysare och besvarare av unga människors frågor är att i största möjliga mån besvara varje fråga på ett trovärdigt och sexualbejakande sätt. Jag vill förmedla en särskild känsla till frågeställaren: *din fråga är besvarad specifikt till dig – din sexualitet är tagen på allvar – du är lyssnad på.*

Jag har sedan 1999 besvarat frågor från unga människor. Frågorna ställs via en frågelåda som finns på Internetsidan www.komikondom.com. Genom denna rapport vill jag göra ungdomarnas röster hörda för en större allmänhet och i synnerhet för olika professionella grupper. Jag vill visa vad som kan uppta unga människors funderingar kring sin sexualitet och jag vill belysa deras behov av att få svar på sina frågor. Mot denna bakgrund vill jag betrakta arbetet som ett led i en process som syftar till att vi på ett ännu bättre sätt ska kunna utveckla vår sexualupplysning.

Jag vill rikta ett tack till de personer som gjort det möjligt för mig att genomföra denna rapport:

Först till Region Skåne och Anette Agardh, programansvarig för SRH Skåne – Sexuell och Reproductiv Hälsa, som ekonomiskt har bidragit till rapporten. Vidare vill jag ge ett tack till Lotta Holmström, fil.dr i sociologi och Ola Holmström, fil.dr i sociologi, som har varit mina handledare. De har funnits med och lyssnat på mina tankar och idéer och de har gett kreativa råd för den slutliga framställningen.

Trevlig läsning!

Malmö i april 2007
Elinor Hansson
Socionom och sexualupplysare
RFSU-Gruppen, Malmö

Innehållsförteckning

1. Inledning.....	1
1.1 Metod	2
1.2 Disposition	3
2. Tidigare forskning	4
3. Sexualitet – definition	6
4. Resultatredovisning.....	8
4.1 De vanligaste frågeområdena bland killar och tjejer.....	8
4.2 Frågeområden och typ av frågor	8
4.3 Teman.....	10
4.3.1 Normalitet.....	10
4.3.2 Prestation.....	12
4.3.3 Säkrare sex	14
4.3.4 Identitet.....	16
4.3.5 Medicinska frågor	18
5. Avslutande diskussion.....	19
6. Referenslista.....	24

1. Inledning

Sedan 1989 har jag arbetat med sex- och samlevnadsfrågor på olika sätt. Inledningsvis arbetade jag som samtalsledare inom Projekt Ungdomssamtalare i Malmö och sedan 1990 inom RFSU-Gruppen, Malmö. RFSU-Gruppen, Malmö är en hiv-preventiv verksamhet som är knuten till RFSU Malmö. Mitt arbete har inneburit många samtal med ungdomar i skolan och under åren har jag tagit del av många ungdomars olika frågor inom sex- och samlevnadsområdet. RFSU-Gruppen, Malmö skapade 1998 tillsammans med RFSL Rådgivningen Skåne en hemsida www.komikondom.com. Hemsidan vänder sig till alla sexuellt aktiva och tar upp frågor om sexualitet, identitet och säkrare sex. På denna hemsida finns sedan 1999 en frågelåda där mitt arbete har varit att besvara frågor, främst från ungdomar och unga vuxna.

I samband med utbildning av lärarstudenter och kompetensutveckling av yrkesverksamma lärare har jag funnit en stor efterfrågan av att få både kunskap och metoder för att arbeta med sex- och samlevnadsfrågor i skolan. Jag har fått höra hur lärarstudenter efterlyser sex- och samlevnadsämnet i sin lärarutbildning. Dessutom har jag mött yrkesverksamma lärare som påpekat att de saknar kunskap i frågorna. Detta har medfört vissa svårigheter för deras ambition att ge en god sex- och samlevnadsundervisning och att kunna tillmötesgå ungdomarnas frågor och behov. De är medvetna om att jag är yrkesverksam som sexualupplysare och har man mot denna bakgrund många frågor till mig. Några av de vanligaste frågorna är dessa: *Vad är det ungdomar frågar om? Är det möjligtvis så att ungdomar ställer en annan typ av frågor till dig än till oss lärare?* Eftersom jag under många års tid har besvarat ungdomars frågor vill jag med denna rapport belysa vilka frågor som ungdomar kan ha kring sin sexualitet och som de ställer på frågelådan på hemsidan www.komikondom.com.

För att ta mig an, systematisera och sammanställa dessa frågor har jag studerat ett stort antal frågor som ställts på frågelådan. Frågelådan ger ungdomar en möjlighet att ställa anonyma frågor kring sexualitet och i det följande ska jag erbjuda en fördjupad inblick i de slags frågor som ställs. Antalet frågor uppgår till 1 047. Frågeställarna är mellan 15 och 25 år gamla.

När jag har studerat frågorna har jag haft några specifika frågeställningar för ögonen. Det är kring dessa som jag avser att uppehålla mig i rapporten. Frågor som jag vill besvara är:

- Vad är det för något ungdomar frågar om?
- Ställer tjejer och killar samma typ av frågor? Vilka är likheterna och skillnaderna?
- Kan frågornas karaktär ge oss någon information om ungdomars behov av kunskap och sexualupplysning?
- Hur kan vuxenvärlden och professionella aktörer bidra med kunskap och tillgodose ungdomars behov av att få svar på sina frågor?

Syftet med att sammanställa och analysera de frågor som har inkommit till frågelådan är att presentera vad ungdomar ställer för frågor till hemsidan www.komikondom.com. Förhoppningen är att dessa frågor kan ge oss vägledning om vad ungdomar har för kunskapsbehov i sex- och samlevnadsfrågor. Mot bakgrund av min yrkeserfarenhet som sexualupplysare vill jag även föra en diskussion om hur vuxenvärlden och professionella kan bidra för att tillfredsställa dessa behov.

Rapporten vänder sig till och kan användas av vuxna som i sitt dagliga arbete på olika sätt möter ungdomar. Det kan vara pedagoger som arbetar med sex- och samlevnadsundervisning, och personal inom skolhälsovård eller ungdomsmottagningar. Det kan även vara andra vuxna som på något sätt bidrar med information, utbildning och rådgivning kring sexualitet, samlevnad och säkrare sex.

1.1 Metod

I undersökningen riktas det empiriska intresset mot de frågor som ungdomar ställer via frågelådan på Internetsidan www.komikondom.com. Sedan frågelådans start 1999 har dessa frågor uppgått till omkring 7 000. För att göra frågematerialet överskådligt och hanterbart har det gjorts ett urval av dessa frågor. Detta urval kan beskrivas i två led. Det första ledet innebar att behandla frågor som är ställda under 2004, 2005 och de första månaderna av 2006. Att denna period valdes beror på att frågorna till viss del är trendkänsliga och denna tidsperiod inrymmer de senaste och aktuella frågorna. Dessa frågor uppgår till totalt 1 773. Av de aktuella frågorna är 1 164 ställda av killar och 609 av tjejer. Detta innebär att det var betydligt fler killar (65 %) än tjejer (35 %) som utnyttjade möjligheten att ställa frågor via frågelådan under undersökningsperioden. Åldern på samtliga frågeställare är mellan 15 och 25 år med några få undantag. Att killarna är överrepresenterade tolkar jag som att denna form av rådgivningsmöjlighet att anonymt ställa frågor via Internet tilltalar dem. Killar har dessutom inte samma tradition som tjejer att vända sig till ungdomsmottagningar med sina funderingar och problem. Någon specifik åldersbestämning av respektive frågeställare kan emellertid inte göras. På hemsidan är åldersindelningen i 5-årsintervall, vilket enbart ger information om att den som ställer frågan befinner sig inom det åldersmässiga intervall som hon eller han uppger.

Ambitionen var att filtrera ut de vanligast förekommande frågorna. Inledningsvis skrevs samtliga 1 773 frågor ut i pappersversion. Därefter studerades samtliga frågor ingående och parallellt med detta skapades specifika ämnesområden eller kategorier som de kunde sorteras in under. Därefter lästes frågorna igenom ytterligare en gång och under denna genomläsning fördes varje fråga in under den mest relevanta kategorin. Slutligen fanns det tillgång till ett dokument som visade på de olika kategorier av frågor som ställts och de 1 773 frågorna som behandlats var sorterade därefter. Därmed hade det skapats en översikt över vilka frågor som var de vanligast förekommande. Emellertid visade det sig också att flera frågeställningar var väldigt specifika och därmed fick stå för sig själva eller bara inrymde några enstaka frågeställare. Därför beslöts att redovisa och arbeta vidare med de sex frågeområden som var vanligast förekommande bland killarna respektive tjejerna.

Det andra ledet i urvalsprocessen innebar därför att de totalt 1 773 frågorna reducerades till 1 047 och det är dessa som ligger till grund för resultatredovisningen. Dessa frågor motsvarar sammantaget de sex frågeområden som är vanligast förekommande i kill- och tjejgruppen. Av frågorna är 732 ställda av killar och 315 är ställda av tjejer. Detta innebär att fler av tjejernas än killarnas frågor har fallit bort i min strävan att sortera fram de vanligast förekommande frågeområdena i respektive könsgroup. Detta kan emellertid betraktas som ett intressant resultat i sig. I enlighet med studien tycks tjejers funderingar kring sin sexualitet uppvisa en större variation och i mycket mindre utsträckning än killarnas likna någon annans. Denna variation av frågeställningar från tjejerna som inte redovisas närmare är individuella bekymmer som utgörs av funderingar kring första samlaget, smärta vid samlag och sexuell olust. De frågor som ställts av killarna och som inte redovisas närmare är exempelvis att vara omskuren, sexuell olust och relationsfrågor. Sexuell olust är något som även killar alltmer ger uttryck för och som kan skapa relationsbekymmer på det individuella planet, och kanske något de inte så ofta delger någon annan person.

Även redovisningen av frågeområdena sker i två led. Första ledet är på en konkret nivå där de ord och fraser som frågeställaren själv använder definierar frågeområdet. Därefter i nästa led är arbetet på en mera analytisk nivå. Här har gjorts en professionell bedömning och utifrån denna har frågorna sorterats in i ett antal analytiska teman. På så vis har det etablerats en fördjupad förståelse för frågornas innehåll och identifikation av underliggande teman. Dessa teman har emellertid inte kvantifierats utan istället redovisas de i löpande text och exemplifieras med illustrerande citat.

De som ställer sin fråga gör detta anonymt och det finns alltså inte tillgång till deras namn eller exakta ålder. Möjligheten finns för samma person att återkomma med nya frågor och vara skyddad av sin anonymitet. De personer som citeras i texten i denna rapport gör det på anonym och konfidentiell basis.

1.2 Disposition

I kapitel två presenteras exempel på vad forskning bidrar med av kunskap om de attityder som ungdomar har till frågor om sexualitet, samlevnad och säkrare sex. Vidare visas på de värderingar ungdomar har i frågor kring sexualitet och de beteenden och sexvanor som existerar.

Kapitel tre ägnas åt nödvändigheten att definiera sexualitet. En gemensam definition kan utgöra en förståelse för behovet av ett brett synsätt på sexualitet och ett öppet, tillåtande förhållningssätt i arbetet att bemöta ungdomar i deras frågor kring sin sexualitet.

I kapitel fyra med resultatredovisningen presenteras några av de frågor som inkommit till frågelådan, och vilka frågor som är de vanligaste inom de olika ämnesområdena. Denna presentation sker i tabellform där det även framgår vilka olika frågor som killar respektive tjejer ställer.

Avslutningsvis följer i kapitel fem en diskussion om vad ungdomars frågor kan ge oss för vägledning om vad de önskar få svar på. Vi kan få kunskap om den verklighet som de befinner sig i. Denna verklighet kan även sättas i ett sammanhang, genom att jämföra vad forskningen visar kring ungdomar och sexualitet.

2. Tidigare forskning

Genom den forskning som bedrivs kring ungdomar och deras sexualitet har vi en ganska omfattande kännedom och kunskap kring ungdomars attityder, värderingar, normer och sexvanor. I en forskningsöversikt från 2006 – *Ungdomar och sexualitet* – ger Margareta Forsberg en beskrivning och sammanställning av den samlade forskning som finns inom området. I forskningsöversikten sammanfattas kunskap om ungdomars attityder till sex och sexvanor. Dessutom ger forskningsöversikten ett vidare perspektiv på ungdomar och sexualitet genom att frågorna relateras till en historisk och kulturell utveckling och sätts in i den samtida samhällliga kontexten. Forskningen visar att de flesta ungdomar verkar vara förhållandevis nöjda med sina sexuella erfarenheter. Vidare belyses sexuell aktivitet som oral- och analsex och hur denna förändrats över tid. Dessutom diskuteras termen ”knullkompis” (KK), vilken beskrivs som en förhållandevis ny term men att den sannolikt inte är någon ny företeelse. Bland ungdomar är termen välkänd och flera av ungdomarna visar sig ha erfarenhet av att ha haft en ”KK”.

Av Forsbergs forskningsöversikt framkommer att forskningen kring samkönad sexualitet visar en stor förändring under de senaste 10 - 15 åren. Fram till 1990-talets början var samkönade relationer ett påtagligt frånvarande ämne i forskningen om ungdomar och sexualitet. Idag finns emellertid en betydligt öppnare inställning. Detta visar sig både genom en ökning av forskningsinsatser i ämnet och i attityder kring homosexualitet bland dagens ungdomar. 90 % av de unga kvinnorna och 60 % av de unga männen instämmer i påståendet att det inte är något onormalt att vara homosexuell. I forskningsöversikten diskuteras också den nya arena för kommunikation som Internet utgör. Här fokuseras framförallt på möjligheter och risker som Internet innebär för ungdomars utveckling av sin sexualitet. Möjligheterna handlar bland annat om att Internet är en arena där man kan söka kunskap om sexualitet, söka nya (positiva) kontakter, pröva och utforska sin egen sexuella identitet och där man (virtuellt) kan pröva nya sexuella aktiviteter. De risker som förknippas med Internet handlar om att ungdomar kan manipuleras, och exponeras för pornografi och sexuella budskap som de inte vill ta del av.

En annan aktuell studie inom området har titeln *Sex överallt typ* och är författad av Lotta Löfgren-Mårtensson och Sven-Axel Månsson. Studien utkom hösten 2006 och är den senaste forskningen i Sverige som behandlar unga och pornografi. Studiens syfte är att beskriva vilka kunskaper och erfarenheter som ungdomar har kring pornografi, hur de navigerar i det pornografiska landskap som omger dem och vilka innebörder och konsekvenser som ungdomar uppfattar att pornografien har för dem själva och deras syn på kön, kärlek och sexualitet. Boken bygger på en kvalitativ studie med enskilda intervjuer och gruppdiskussioner med ungdomar i åldern 14 - 20 år.

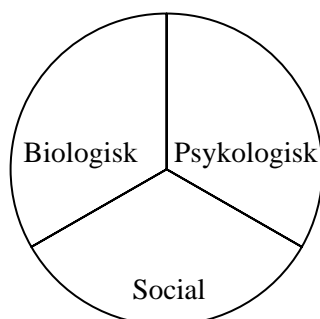
I studien beskrivs tre övergripande användningsområden för pornografi i ungdomarnas värld: som umgängesform, kunskapskälla och som inspirationskälla för sexuell upphetsning. Intervjuerna visar att ungdomarna anser sig vara ständigt exponerade för bilder och budskap med sexuellt innehåll – i reklam, inom populärkulturen och på Internet. Killarna uppger att de använder pornografi mera aktivt än vad tjejerna uppger att de gör. Intervjuerna visar vidare att ungdomarna har en förmåga att ganska klokt navigera genom det pornografiska landskapet. Detta betyder inte att de inte tar intryck eller påverkas, men det betyder att de allra flesta kan se skillnaden mellan pornografins fiktion och den verklighet de lever i. Lotta Löfgren-Mårtensson och Sven-Axel Månsson visar att pornografien tillhör vardagen och att den både lockar och avskräcker.

Forskningen visar på olika sexuella handlingsmönster, attityder och aktiviteter i ungdomsgruppen. Dessutom framkommer att det ibland kan vara svårt att som ungdom förhålla sig till sin egen sexuella utveckling, sin sexuella identitet och den livssituation som de befinner sig i. Detta kan medföra ett behov av att ha någonstans dit ungdomar kan vända sig med frågor, tankar och funderingar. Frågelådan som finns på hemsidan www.komikondom.com kan utgöra en av olika möjligheter de har för att få svar på sina frågor. Vad som därför blir intressant är att mera fördjupat föra ett resonemang kring de frågor som ställs och vad dessa kan visa om ungdomars olika behov av både bekräftelse och kunskap kring sex- och samlevnadsfrågor.

3. Sexualitet – definition

I arbetet med sexualitet är det viktigt och angeläget att försöka hitta en gemensam definition. Denna kan fungera som en värdegrund som kan utgöra basen för vidare diskussioner. När vi i vardagslag pratar om sex är det vanligt att vi reducerar det till att vara detsamma som samlag. För att förstå komplexiteten i sexualiteten är det emellertid väsentligt att försöka sätta in den i ett större perspektiv än så. Ett sätt att göra detta på är att utgå från *sexualitetscirkeln* vilken bygger på en helhetssyn på individen och dess sexualitet. Cirkeln bygger på att sexualiteten rymmer tre dimensioner – en biologisk, en psykologisk och en social – och är hämtad ur *Sexualitet, Rapport om ett arbetssätt* (Brander, Hansson 1996).

Sexualitetscirkeln

Varken den biologiska, den psykologiska eller den sociala dimensionen kan ensam förklara sexualiteten. Var och en av dimensionerna påverkar och påverkas av de andra. Den biologiska delen innehåller en fysisk förmåga för individen ”att kunna”, det vill säga att ur ett biologiskt perspektiv ha tillgång till sin sexualitet. Sexualiteten styrs biologiskt via hormonell utveckling och påverkan, och i en förlängning kan den ur en biologisk synvinkel ses som en reproduktiv funktion. Den psykologiska delen av sexualiteten svarar mot den individuella psykologiska och psykosexuella utveckling som sker och som känslomässigt innebär ”att vara” med sina individuella behov i sin sexualitet. Slutligen inrymmer sexualiteten en social dimension vilken påverkar vad individen ”får lov” ur ett kulturellt, traditionellt, religiöst och samhällsperspektiv.

Dessa delar av sexualiteten är nödvändigtvis inte lika stora och betydelsefulla för alla människor. Delarna kan skifta i betydelse över tid både för den enskilda individen och för olika grupper. Det är dessutom så att sexualitetens olika delar kan se olika ut utifrån kvinnligt respektive manligt perspektiv. Historiskt sett har fokus på olika delar av sexualitetscirkeln också skiftat mycket utifrån livsstilar, religioner/kulturer och även olika vetenskapsperspektiv.

Ett annat sätt att förstå den mångfacetterade sexualiteten är den definition för sexuell hälsa som *Världshälsoorganisationen (WHO)* har skapat:

Sexualiteten är en integrerad del av varje människas personlighet, och det gäller såväl man som kvinna som barn.
Den är ett grundbehov och en aspekt av att vara mänsklig, som inte kan skiljas från andra livs-
aspekter.

Sexualiteten är inte synonym med samlag, den handlar inte om huruvida vi kan ha orgasmer eller inte, och är inte heller summan av våra erotiska liv. Dessa kan men behöver inte vara en del av vår sexualitet.

Sexualitet är mycket mer: den finns i energin som driver oss att söka kärlek, kontakt, värme och närhet. Den uttrycks i vårt sätt att känna och väcka känslor samt att röra vid varandra. Sexualiteten påverkar tankar, känslor, handlingar och gensvar och därigenom vår psykiska och fysiska hälsa. (Nationalencyklopedin 2000)

WHO:s definition av sexuell hälsa nämner även barns sexualitet, vilket är något som inte så tydligt omtalas och definieras i allmänhet. Inte desto mindre är det viktigt att uppmärksamma frågor kring barns sexuella utveckling. För att förstå tonåringens sexuella utveckling och sexuella uttryckssätt behöver vi börja med att se och förstå barns sexuella utveckling. Denna lägger grunden till vad som senare sker i tonåren och som visar sig bl a genom de frågor som tonåringarna har. Thore Langfeldt, barnpsykolog och sexolog i Norge, ger i boken *Barns seksualitet* från 2000 följande beskrivning:

Sexualiteten är en källa till lust och glädje som finns med oss sedan födelsen. Ges den goda möjligheter att växa kan vi utvecklas till sexuellt funktionsdugliga individer som kan knyta nära, varma förbindelser med andra. Men om barndomens sexualitet hämmas eller fördöms, skam- och skuldbeläggs kan den förgöra den naturliga utvecklingen. Detta kan senare ta sig uttryck i avvikande sexualitet.

IngBeth Larsson, forskare vid Linköpings universitet, beskriver barns naturliga sexuella lekar som en del av deras normala sexuella utveckling.¹ Dessa lekar framhålls som något positivt, förutsatt att leken är ömsesidig, lättsam och spontan. Förskolebarn leker doktor och utforskar sina egna och andras kroppar. Men oftast är vi onödigt oroliga eller blyga för våra barns sexuella lekar eller funderingar. Med den problembild som vi fått med pedofili finns det risk att vi glömmer bort att barn har en psykosexuell utveckling som måste få fortgå. Barns sexualitet avspeglar deras utveckling i allmänhet. Barn som inte får stöd i sin sexuella utveckling blir sårbara. De har ingen att vända sig till för hjälp med att tolka och prata om den mängd av sexualiserade budskap som finns i media och runt barnen. För detta ändamål finns det för övrigt en text som kan erbjuda hjälp på vägen. Boken heter *Lathund för blyga: Så kan du tala med dina barn om sex* (Toss 2004b). Vidare är det viktigt att framhålla att barns naturliga nyfikenhet påverkas av hur de tolkar de vuxnas reaktioner på deras frågor. Med utgångspunkt i detta väljer barnen senare, som ungdom, till vem eller var man i fortsättningen riktar sina frågor. Den som avfärdar ett barns frågor riskerar alltså att inte få fortsatt förtroende när barnet blivit ungdom.

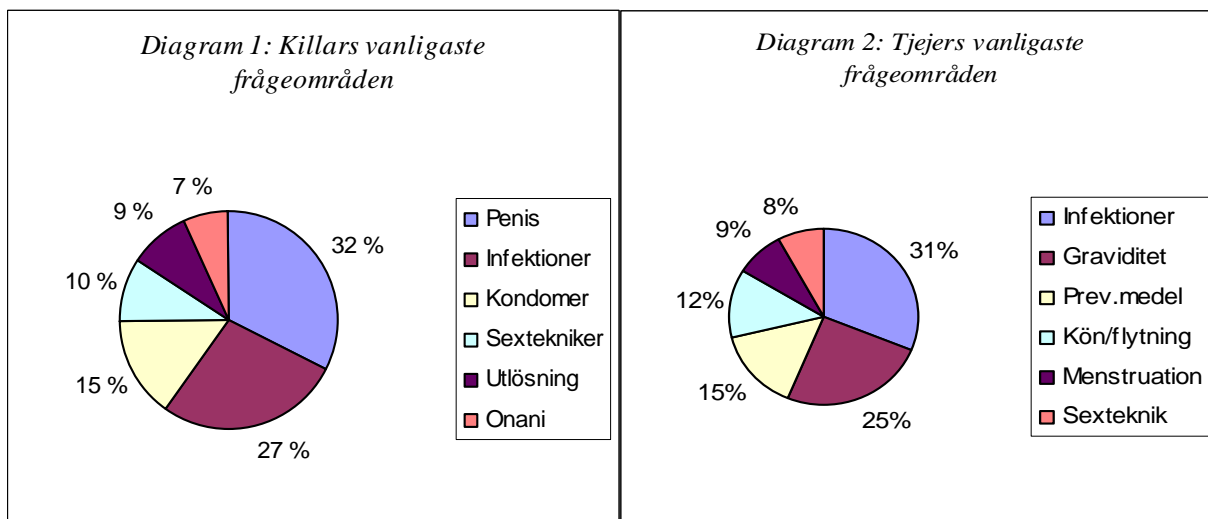
¹ Beskrivet i en intervju av Anna Toss.

4. Resultatredovisning

I följande resultatredovisning redogörs först och främst för de sex vanligaste frågeområdena i frågelådan. Därefter ges exempel på vad frågorna som ryms inom respektive frågeområde i en närmare mening handlar om. Slutligen följer ett avsnitt kring de olika temana som presenterar en mera fördjupad tolkning av frågorna. Detta för att ge en utförlig beskrivning och större förståelse för vad tjejer och killar ställer för typ av frågor via frågelådan. Denna del av redovisningen är uppbyggd kring exemplifierande citat som är betydande för respektive tema och dessa efterföljs av en diskussion.

4.1 De vanligaste frågeområdena bland killar och tjejer

De 1 047 frågorna finns sammanfattade i diagram 1 och 2 nedan. I diagram 1 redogörs för de sex vanligaste frågeområdena för killar och i diagram 2 redogörs för de sex vanligaste frågeområdena för tjejer. I båda diagrammen redogörs dessutom för den procentuella fördelningen mellan de olika frågeområdena.

Som diagram 1 visar handlar killarnas frågor till stor del om penis. Dessa uppgår till nästan en tredjedel av de frågor som tabellen behandlar. Det näst vanligaste frågeområdet för killar berör infektioner vilket uppgår till 27 %. Därefter följer frågor kring kondomer vilka utgörs av 15 % av frågorna och frågor kring sextekniker och utlösning vilka vardera uppgår till omkring en tiondel. Avslutningsvis visar tabellen på det sjätte vanligaste frågeområdet för killar vilket handlar om onani och uppgår till 7 %. Den största andelen frågor som ställs av tjejer är frågor kring infektioner vilka uppgår till 31 %. Därefter följer frågor kring graviditet, 25 % och kring preventivmedel, 15 %. Frågor kring kön/flytning uppgår till 12 % och kring menstruation till 9 % av de totala frågorna. Avslutningsvis kommer frågor kring sextekniker vilka berörs i 8 % av de behandlande frågorna.

4.2 Frågeområden och typ av frågor

Även om frågeområdena kan kategoriseras på ovanstående sätt inrymmer varje frågeområde givetvis en variation av vad de i en närmare mening handlar om och tar upp. Därför finns det en sammanställning av vilken typ av frågor som ryms inom varje frågeområde. Detta framgår av tabellen nedan:

Killars och tjejers vanligaste frågeområden

KILLAR		TJEJER	
Frågeområden	Typ av frågor	Frågeområden	Typ av frågor
Penis	Utseende/storlek Prickar/knottror Förhud	Infektioner	Symtom Smittvägar Oralsexrisker
Infektioner	Symtom Smittvägar Oralsexrisker	Graviditet	Okunskap Oro Abort
Kondomer	Information Kondomteknik	Preventivmedel	P-piller/Akut p-piller Kondomer Kondomtekniker
Sextekniker	Ställningar Petting Oralsex Analsex	Kön/flytning	Okunskap Obehag
Utlösning	För tidig utlösning Sperma	Menstruation	Okunskap
Onani	Teknik Frekvens	Sextekniker	Ställningar Petting Oralsex Analsex

Som framgår av tabellen uppehåller sig killarnas frågor kring penis vid storlek och utseende. De oroar sig över knotttror och prickar som iakttagits och har frågor kring förhuden. Killarnas frågor om infektioner handlar om att de önskar kunskap kring vilka smittrisker som finns och vilka symtom som respektive infektion har. De ger även uttryck för tankar kring vilken risk oskyddat oralsex kan utgöra när det gäller infektioner. Frågor kring kondomer är dels frågor av faktakaraktär kring olika kondomsorter och var de kan införskaffa kondomer. Dels svarar kondomfrågorna mot ett behov av att få veta vilken kondomteknik som de ska använda sig av och hur kondomanvändning ska kunna upplevas mer positivt. Vilken sexteknik som är ”lämpligast” att använda sig av, liksom vilken sexuell aktivitet som är ”bäst”, är andra frågor som killar har ett behov av att få kunskap om. Ett stort bekymmer för killar är att de upplever att utlösningen kommer för fort. De önskar därför få upplysning om tekniker som de kan använda sig av för att ”förbättra” detta. I samband med frågor om utlösningen finns det även ett behov att få detaljerad kunskap kring sperma, i termer av t ex färg och utseende. Avslutningsvis har killarna frågor om onani, avseende både onaniteknik och vill ha en bekräftelse på att onani som företeelse inte är något ”konstigt”.

Tjejernas frågeområden rör sig mycket kring infektioner och frågor kring olika symtom och smittvägar för de olika infektioner som finns. Även de ger uttryck för ett behov att få svar om de eventuella risker som är förenade med oskyddat oralsex. Andra frågeställningar som tjejer har uppehåller sig kring graviditet, och främst oro för oönskad graviditet. Frågeställningarna utgör ett behov av ökad kunskap kring ägglossningens betydelse och funktion vid befruktningen. Det finns även frågor kring olika aborttekniker. De efterfrågar information om de olika preventivmetoder som finns och vilka för- och nackdelar som finns med de respektive metoderna. Tjejerna vill även få kännedom om olika kondomsorter och inblick i vilken kondomteknik de kan använda sig av för att kunna bli delaktiga vid kondompåträddning. En stor andel av tjejernas frågor visar att de upplever obehag med flytningar och menstruationer och att de önskar en större kunskap om sitt kön. Avslutningsvis så har tjejerna liksom killarna frågor och funderingar kring olika ställningar och sextekniker som de kan använda sig av. De har också frågor kring olika sexuella aktiviteter som petting, oralsex och analsex.

4.3 Teman

I det följande avsnittet presenteras fem olika teman där likheter och gemensamma nämnare inom de olika frågeställningarna har uttolkats och sammanförts. Med dessa teman placeras de enskilda frågorna i ett analytiskt sammanhang och det kommer att föras ett mera fördjupat resonemang. Ett sätt att ge en större förståelse av frågorna och olika temana är att låta placera dem inom sexualitetscirkeln, som tidigare presenterats. Sexualitetscirkeln visar på en helhetssyn, men det är fullt möjligt att placera in de olika temana både enskilt och i samtliga ”tårtbitar”. De fem teman som frågorna i synnerhet anknyter till är ”normalitet”, ”prestation”, ”säkrare sex”, ”identitet” och ”medicinska frågor”. För respektive tema presenteras några exempel på frågor i form av citat som belyser det aktuella temat.

4.3.1 Normalitet

Att få bekräftat att man är normal är ett vanligt och genomgående tema i frågorna. Detta blir tydligt av alla de frågor som bl a handlar om den individuella pubertetsutvecklingen. Dessa frågeställningar visar på värdet av att få kunskap om både köns variation i utseendet och köns sexuella funktion. Dessa frågor och behov av kunskap kan placeras inom den biologiska ”tårtbiten” av sexualitetscirkeln som utgör den viktiga biologiska betydelsen ”att kunna”. Ungdomarna vill få bekräftelse på sin sexuella utveckling, att de ser normala ut och att deras kön fungerar normalt.

En annan viktig och värdefull del av normalitet och som kan härledas till sexualitetscirkelns psykologiska ”tårtbit”, är betydelsen av ”att vara” en sexuell person på det individuella planet. Denna utgör behovet av att få förståelse för att de tankar, fantasier och de sexuella erfarenheter ungdomarna har är normala för dem som enskilda individer.

Det finns en mängd olika uppfattningar kring begreppen normal och onormal. Detta innebär att den sociala ”tårtbiten” också kommer att visa på normer, värderingar och lagar som påverkar vad individen ”får lov” att göra och vad som kan anses vara normalt. Trots allt måste det vara den enskilda individen som slutligen själv får avgöra vad som är normalt för honom och henne så länge den sexuella aktiviteten sker inom lagens ram.

Här följer några exempel på frågor som killar och tjejer ställer.

Normalitet	
KILLAR	TJEJER
<ul style="list-style-type: none"> <i>I vilken ålder är det vanligast att man har sexdebut?</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Jag är 19 år och undrar varför alla tjejer tror att "alla rakar sitt kön".</i>
<ul style="list-style-type: none"> <i>Det har ställts så många frågor som är liknande - men jag måste fråga. Jag har väldigt många "knottror" under ollonet och undrar vad det är och vad tjejer "tycker" om detta.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Jag är 16 år och har funderat på skillnaden i utseende på tjejers kön. Är det skillnad på blygdläpparnas utseende? Vad är vanligast och normalast?</i>
<ul style="list-style-type: none"> <i>Vad är medeltiden för killars utlösning? Finns det några siffror för längd och omkrets på killars penis?</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Är det vanligt att tjejer onanerar – är det sant att det är bra att onanera?</i>
<ul style="list-style-type: none"> <i>Är det farligt att onanera för mycket?</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Jag har haft en nattlig orgasm i sömnen. Är detta vanligt eller är jag felskapt? Får tjejer detta?</i>

Ovanstående frågor är några exempel på vanligt förekommande frågeställningar. Den erfarenhet jag har fått genom att besvara ungdomars frågor innebär att jag har gjort tolkningen att det finns ett stort behov av kunskap om könets utseende, men även om hur man fungerar sexuellt. Detta kan i sin tur bringa en önskan att få bekräftat att *just jag* är normal. Ungdomar jämför sig med varandra och det är viktigt att få bekräftat att olikheterna som finns är normala. Detta gäller för både killar och tjejer.

Killars frågor handlar till stor del om deras kön men frågorna kan ha ett varierande innehåll. Killar studerar sin penis noga och jämför den med andra killars. De vill få svar på frågor kring storleken och dess betydelse, utseendet och de vill ha en förklaring till de prickar/knottror som de kan upptäcka vid närmare granskning. Framförallt storlekens betydelse är ett genomgående tema. Detta tolkar jag som ett uttryck för en föreställning om att storleken på penis har avgörande betydelse vid sexuella aktiviteter. Dessutom verkar killar ofta ha ett behov av att få konkreta svar i form av siffror och statistik för att kunna relatera sitt kön till "medel"- och "normalvärden". Rollen som frågesvarare blir på ett plan att lämna den faktakunskap som finns med siffror och statistik. Men även att föra ett resonemang på ett djupare plan och på så vis förmedla att sexualitet och sexuell samvaro är något som är mer innehållsrikt och komplext än vad som framgår av siffror och fakta.

Många killar verkar vidare vilja förvissa sig om att de inte "halkar efter" i sina sexuella erfarenheter i jämförelse med andra killar. Mot denna bakgrund är det vanligt att de vill veta vid vilken ålder man "bör/ska" ha sin sexdebut. I detta sammanhang kan det vara värdefullt att skilja mellan sexdebut och samlagsdebut. Sexdebut svarar mot de första sexuella erfarenheterna och kan innebära kyssar, kel, smek och hångel – vilket kan ske i ganska tidig ålder. Samlagsdebuten sker oftast vid omkring 17 års ålder (Ungdomar och sexualitet, Forsberg 2006). Killar vill veta vad som är gängse och normalt och vid vilken ålder de bör

skaffa sin erfarenhet. Det kan upplevas svårt att vara ”för sen” med sin debut. Däremot kan det upplevas vara av stort värde att vara tidig, eftersom detta kan ge en känsla av status.

Onani är ett fenomen som de flesta killar ser som något mycket naturligt och normalt att ha erfarenhet av. De ger sällan uttryck för att detta är något tabubelagt ämne. Däremot finns det en osäkerhet i fråga om hur ofta onanin kan ske. Kan det trots allt hända något om onanin sker dagligen, flera gånger om dagen och – inte minst – är det möjligt att onanera även om det finns en partner? Är allt detta, vill killarna veta, normalt?

Tjejers frågor om sitt kön kopplat till normalitet förekommer men inte i lika hög utsträckning som för killar. Detta kan bero på att tjejers kön är mera dolt och att det inte finns samma tradition av att studera det närmare och framförallt inte samma möjlighet till jämförelser med andra tjejer. Det är betydligt svårare för en tjej att hitta bilder eller fotografier av kvinnokönet, som inte upplevs som pornografiska, för att kunna göra några jämförelser. Vidare är siffror på storlek eller annat statistiskt material inte tillgängligt på samma sätt som för killar. Givetvis har även tjejer funderingar kring hur de ska se ut och liksom för killarna hänger detta ihop med att det är viktigt att könet ser normalt ut. En vanlig och anknytande fråga är om tjejer ”bör/ska” raka sitt kön för att vara normala?

Tjejers förhållande till onani framstår inte som lika naturligt och onani tycks inte heller vara lika vanligt förekommande som hos killarna. Detta manifesteras också av de sex vanligaste frågeområdena för tjejer där onani inte ingår. Frågor kring onani förekommer enbart vid något enstaka tillfälle. De frågor som ändå ställs tolkar jag snarare som ett uttryck för en osäkerhet kring hur vanligt och normalt det är att tjejer onanerar och kring onanins betydelse. Däremot vill tjejer i högre utsträckning än killar veta hur de på bästa sätt ska onanera. Den erfarenhet jag har av att besvara frågor kring onani är att det finns ett större tabu för tjejer att beskriva sin sexualitet och sina erfarenheter än vad det finns för killar. Tjejerna ger uttryck för ett behov av ökad kunskap kring könets anatomi med utseende och funktion av klitoris och blygdläppar. Att både ge information kring utseende, och funktion och bekräfta tjejer i deras sexualitet blir därför en viktig uppgift som frågesvarare.

4.3.2 Prestation

Något som också framkommer i frågorna är att ungdomar ställer mycket höga krav på sig själva att prestera sexuellt. De vill inte framstå som oerfarna och därför riskera att ratas som sexuell partner. De ställer krav på sig att ha både kunskap och förmåga för att kunna prestera på ett så tillfredsställande sätt som möjligt.

Ungdomarnas frågor kring temat prestation är även dessa möjliga att placera inom sexualitetscirkelns olika delar. Biologiskt i betydelsen att de ställer krav på att fysiskt prestera och om detta inte fungerar skapas prestationsångest. Psykologiskt kan det finnas förväntningar och krav på att känslomässigt kunna hantera sin sexualitet, både på ett individuellt plan och inom relationen. Misströstar man mentalt på sin egen förmåga finns risken att detta påverkar den fysiska förmågan. Socialt finns det normer, värderingar och lagstiftning som påverkar synen på vad ungdomarna får lov att experimentera med och prestera sexuellt. Vilka sexuella erfarenheter är OK att skaffa sig?

Här följer några exempel på frågor som killar och tjejer ställer kring sin sexuella prestation.

Prestation	
KILLAR	TJEJER
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Kommer för tidigt! Jag kan inte träna upp utlösningen vid onani (försökt hela livet). Förstår att allt inte händer på en dag. Tips!</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Om man har sex, när vet man att man ska sluta? När är samlaget slut?</i>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Jag kan inte få stånd längre. Sitter det i huvudet eller vad kan det vara? Jag älskar min tjej.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Varför får jag inte orgasm? Det är jätteskönt – men jag klarar inte av känslan, utan ber att han ska sluta. Hur ska han göra?</i>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Jag är 16 år och ganska blyg. Jag vill ha sex med en tjej, vad säger jag?</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Jag undrar hur det känns att ha sex. Har aldrig haft det, men vill gärna. Vilken ställning ska man använda och vad är skönast?</i>
<ul style="list-style-type: none"> • <i>Jag är oskuld. När jag försökte ha samlag slaknade min penis. Mitt livs pinsammaste ögonblick. Vad beror det på?</i> 	<ul style="list-style-type: none"> • <i>Är det en myt att kvinnor får orgasm vid samlag? Det har aldrig hänt mig och mina kompisar. Enbart vid smek eller oralsex. Är det fel på mig och mina kompisar?</i>

Min erfarenhet av innehållet i frågorna är att ungdomarna bär på en bild av hur de bör vara som partner för att sexlivet ska fungera ”perfekt”. De efterlyser tips om olika ställningar och de vill att samlaget ska leda till orgasm. Orgasm som företeelse och känsla är för många ungdomar en komplex fråga. Dels finns kravet att ”ge” sin partner orgasm, vilket blir ett bevis på att man är en bra sexpartner. Dels ställer de själva krav på att uppleva sin egen orgasmkänsla. Detta leder till att killar och tjejer ställer de för dem så viktiga frågorna kring vilken sexteknik som ska användas och hur en orgasm ”känns”. Frågorna som ställs innebär många gånger att ungdomarna betraktar sex som synonymt med samlag. Det framgår inte att de har reflekterat över att det skulle finnas variationer och en mängd andra möjligheter.

Killarnas frågor är oftast mycket raka och tydliga i sitt budskap. De uttrycker en önskan om njutning för egen del, liksom för sin partner. Den fråga som är mest förekommande bland killar och kopplad till prestation är önskan om att hålla sin utlösning så länge som möjligt. Det finns en föreställning om att ett samlag ska pågå under en förhållandevis lång tid. Bilden av samlaget är att det ska leda till att partnern (oftast flickvännen) ska få orgasm. När det senare visar sig att orgasmen inte följer som önskat och att utlösningen sker efter några minuter så misströstar många killar. Detta kan skapa en mental spärr som inte sällan leder till att ståndet viker vid nästa tillfälle de vill ha samlag. Många killar verkar ge uttryck för att självförtroendet är nära kopplat till hur de upplever sitt kön, dess storlek och deras erfarenhet av sexuell upplevelse med en partner. Om man som kille på ett oreflekterat sätt betraktar sex som synonymt med samlag kan prestationsångesten bli stor och den blir ännu större när de

erfar ett sviktande stånd. I det sammanhanget är det värdefullt att i svaret försöka lindra oron och informera om att förmågan är nära knuten till tankar, stress, krav och livssituationen i stort. Ibland innebär även svaret att förklara hur olika tjejers förmåga/möjlighet till orgasm kan vara och att befria killarna från kravet att prestera, för att istället hitta fram till en mera lustfylld och experimenterande upplevelse. En annan viktig uppgift som frågebesvarare är att berätta att många delar samma erfarenheter, men att det oftast är svårt att prata med kompisar eftersom man riskerar att känna sig dålig och oerfaren.

Tjejers frågor aktualiserar också temat prestation och krav som de ställer på sig själva. Det finns många funderingar om hur samlaget ska bli och hur de ska bete sig. Tankar på och förväntningar inför det första samlaget är något som många tjejer ger uttryck för. Detta framgår av frågor som handlar om mödomshinnans betydelse, funktion och vad som kan tänkas hända när samlaget väl sker. Vidare finns ett stort intresse av att få kännedom om hur tjejer fungerar sexuellt och en önskan att få kunskap om hur de personligen på bästa sätt ska uppnå en orgasm. Många frågor vittnar om att det finns en okunskap om det egna könet och möjligheten att uppleva njutning. Det finns även frågor där tjejer vill veta hur de ska göra för att tillfredsställa sin partner.

Olika frågor som väcks hos mig är om det finns större okunskap hos tjejer än hos killar och i så fall varför. Har tjejer i mindre grad än killar tillgång till faktakunskap om sitt kön och sin sexualitet? Är det inte lika tillåtet för tjejer att mera offentligt berätta om sina sexuella erfarenheter? Killarna ger uttryck för att ha tillgång till en del svar på sina frågor och deras behov syns mera vara att få bekräftelse på sin kunskap. Tjejer tycks däremot inte ha samma tillgång till svaren utan ger istället uttryck för en mängd olika frågeställningar och ett behov av fakta och kunskap.

Som frågesvarare på temat prestation kopplat till kraven ungdomar har på sig själva, blir uppgiften att ge kunskap kring hur kropp och kön fungerar hos både killar och tjejer. Dessutom att beskriva de olika sexuella uttryckssätt som det finns möjlighet till och informera om att sexualitet är något som de har en livstid på sig att upptäcka och utöva. Det blir även angeläget att delge ungdomarna att de delar sina funderingar och frågor med många andra.

4.3.3 Säkrare sex

De allra flesta ungdomar, killar som tjejer, har kunskap om de olika preventivmetoder som finns. De allra flesta vet vad en kondom är, de vet hur den ska användas och de vet hur de kan anskaffa kondomer. Trots kunskapen om kondomen innebär inte detta att ungdomarna vid varje tillfälle vare sig har en kondom till hands eller använder den. Kondomanvändning blir så intimt förknippad med sexuell handling att de av olika skäl blir osäkra.

Kondomanvändning som företeelse och eventuella svårigheter som är förknippade med denna kan även placeras inom sexualitetscirkeln och därmed kan cirkeln pedagogiskt användas som en förklaringsmodell. Säkrare sex innebär att på det psykologiska/mentala planet förstå att varje person har ett ansvar för sin egen sexualitet och de följder som kan bli om de har ett oskyddat samlag. Det blir därför värdefullt att skapa förutsättningar för en personlig trygghet i sitt förhållande till kondomer, oavsett om man är kille eller tjej. När det gäller den biologiska delen så kan den personliga säkerheten påverka att det inte blir några större svårigheter att fysiskt använda en kondom. Även normer, värderingar samt myter och föreställningar om kondomanvändning kan prägla den syn som ungdomar har/får när det gäller att använda kondom.

Här följer några exempel på frågor som killar och tjejer ställer.

Säkrare sex	
KILLAR	TJEJER
<ul style="list-style-type: none">• När jag trär på kondomen så kan inte förhuden röra sig. Hur rullar jag bäst på en kondom – vilken kondom ska jag använda?	<ul style="list-style-type: none">• Jag undrar hur säkert det är med p-plåster? De skyddar väl inte mot sjukdomar?
<ul style="list-style-type: none">• Går det att med kondom utföra ett 100 % säkert samlag med en hiv+?	<ul style="list-style-type: none">• Tycker det är pinsamt och svårt att föreslå kondom för min kille. Hur berättar jag för honom att vi ska använda kondom?
<ul style="list-style-type: none">• Skulle man märka om en kondom gick sönder?	<ul style="list-style-type: none">• Vi skulle vilja ha sex i vattnet. Vilken kondom ska vi använda?
<ul style="list-style-type: none">• Min penis är 16 cm lång och 14 cm i omkrets, vilken kondom kan jag använda?	<ul style="list-style-type: none">• Behöver jag använda kondom vid oralsex?

Sexualiteten uppfattas av de flesta som mycket privat och att vara nära en annan person sexuellt kan utgöra en känsla av att vara utlämnad. Sexuell aktivitet ska förutom att ge lust och närhet till en annan person, även förena kunskap och tillgång till en fungerande preventivmetod. Det innebär att ungdomarna behöver ha funderat över sitt säkrare sexbeteende. Hur ska de gå tillväga för att undvika oönskade graviditeter eller sexuellt överförbara infektioner? Hur ska de på bästa sätt integrera kondomen i samlaget om det inte finns något annat preventivmedel? Frågorna som ungdomarna ställer ger en bild av att killar och tjejer ger uttryck för en svårighet att prata med varandra om hur frågan om lämplig preventivmetod ska lösas. De förmedlar en förhoppning om att deras partner löser det. Om det redan finns en svårighet att tala om kondomanvändning i en fast relation så försvåras det ytterligare vid en tillfällig relation att prata om eller kräva att partnern bör använda kondom. Sexualitet ska vara lustfylld och kondomen blir något som indikerar misstanke om partners medicinska status, snarare än omsorg om en trygg och säker sexualitet.

Killarnas funderingar kring kondomanvändning är dels rent tekniska och dels känslomässiga. De är oftast medvetna om att kondomen är deras egen och unika preventivmetod men de känner sig många gånger osäkra. En osäkerhetsfaktor är hur de på ett tekniskt och smidigt sätt både tar fram och rullar på kondomen. Vissa har tränat i sin ensamhet och funnit ut både vilken kondomsort och vilken teknik som fungerar bäst. För andra blir första samlaget första kontakten med kondomanvändning. Mot denna bakgrund efterfrågar många killar tekniska tips kring hur kondomen ska rullas på – de ger uttryck för ett behov av detaljerade beskrivningar av hur de ska gå tillväga. Några killar med viss erfarenhet av kondomanvändning upplever att det inte alls är samma känsla att använda kondom. De kan till exempel ha erfarenhet av att ha tappat ståndet och detta anses bero på kondomen.

Medvetandet om att kondomen finns på ger dem upplevelsen av att det känns mindre och detta blir negativt. Ibland undviker killar att använda kondom med förklaringen att de inte vill riskera att bli misstänkliggjorda för att bära någon smitta. Många kan ha svårighet att hitta den kondomsort som passar bäst och förklarar kondomens frånvaro med att de inte hittat någon som passar. Kondomen kan även upplevas som ett avbrott vid den sexuella samvaron och av rädsla för att förstöra en skön stund så väljer de att avstå.

De råd och tips killarna kan få genom frågelådan är konkreta fakta om de kondomsorter som finns. De kan även få upplysning om att det finns en skillnad på vilken kondom som bäst kan användas vid vaginala eller anala samlag. Andra råd innebär att ge en beskrivning av teknik vid kondompåträdnig och tips om hur känslan kan bli bättre genom att t ex använda glidmedel. Ett annat tips för att komma förbi misstänkliggörandet, är att istället erotisera kondomanvändning och låta påträdnigen bli en del i den gemensamma sexuella samvaron. Dessutom att ge support till killar att ta till vara möjligheten att använda *sin* preventiv/smittyddsmetod så både de själva och deras partner kan känna sig säkra och njuta utan att vara oroliga.

Tjejers frågor kring säkrare sex handlar dels om de preventivmetoder som finns för dem, vilka är betydligt fler än kondom. Dels handlar frågorna om upplevda svårigheter att prata om att använda kondom eftersom många ger uttryck för att detta är något som killen själv ska ansvara för. Deras frågor handlar också om hur de på bästa sätt ska kombinera de olika preventivmedelsalternativen. Många tjejer använder p-piller av olika slag och detta gör att de känner sig säkra på att inte bli gravida och p-piller fungerar bra i den fasta relationen. Däremot uppstår osäkerhet vid en tillfällig relation eller när de påbörjar en ny. Tjejerna ger uttryck för att det är känsligt att prata om sexualitet och kondomer och att de av den anledningen överlämnar detta ansvar till killen. Det blir därför viktigt att stärka tjejerna att de ska framföra sina önskemål om att de vill använda kondom.

Även tjejer beskriver risken med att om förslaget kommer från dem om att använda kondom kan detta tolkas som en misstanke snarare än en omtanke. Använder de p-piller som skydd mot graviditet kan de emellertid bli osäkra i fråga om vilka risker som de kan ha utsatt sig för när det gäller sexuellt överförbara infektioner. En stor osäkerhetsfaktor finns också kring den sexuella aktiviteten oralsex. Ska man använda kondom även vid oralsex? Finns det risk att smittas vid oskyddat oralsex?

De flesta tjejer är medvetna om att även de kan ha kondomer med sig och vara delaktiga vid kondompåträdnigen. Detta innebär att även de vill ha kunskap om den bästa kondomtekniken och att de söker efter ett positivt förhållningssätt till kondomanvändning. Mot denna bakgrund blir rådet att prata med killen och att de i början av en relation eller vid tillfälliga kontakter använder kondom även om de själva har en annan preventivmetod. Tjejerna kan även få tips hur de kan bidra till att kondomen rullas på som en del i den sexuella aktiviteten. Att våga närma sig någon sexuellt behöver inte vara så kravfyllt, utan de kan försöka hitta en mera lekfull väg.

4.3.4 Identitet

De frågor som ställts på frågelådan gäller även personliga och privata tankar kring sexuell läggning och identitet. Det är, ur ett psykologiskt perspektiv, ytterst angeläget att ungdomarna får en bekräftelse på dessa existentiella livsfrågor kring sin identitet. Socialt sett finns det fortfarande en heteronorm som är tongivande och detta kan innebära en begränsning i hur synligt man kan leva utifrån sin sexuella läggning. Heteronormen finns naturligt förankrad och genomsyrar familj, skola, samhälle, kultur och medias bild av hur en relation ska vara.

I ungdomarnas sökande efter sin sexuella identitet kan det uppstå förvirring kring begreppen homosexuell, heterosexuell och bisexuell. Hur vet man vilken sexuell läggning man har och kan denna vara föränderlig över tid? Frågornas karaktär röjer att de flesta ungdomar lever i en miljö där de uppfostrats heteronormativt och förväntas vara heterosexuella. Därför kan ungdomarna ge uttryck för en stor oro inför att ha känt eller känna lust och längtan till någon av samma kön eller redan ha haft erfarenheter av sex med någon av samma kön. Detta medför tankar om svårigheter, att de bryter mot den norm som finns runt omkring dem. Dessa känslor eller erfarenheter upplevs, främst av killar som, omöjliga att delge sin omgivning av rädsla för repressalier av olika slag.

Frågorna kring temat identitet är inte lika många som frågorna inom övriga teman, och när det gäller frågor från tjejer kring identitet är dessa i ännu mindre grad representerade än för killarna.

Här är några exempel på identitetsfrågor.

Identitet	
KILLAR	TJEJER
<ul style="list-style-type: none"> <i>Jag är 15 år och ute på gay/bögsidor på Internet. Är detta normalt för jag är intresserad av tjejer också?</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Hur ska jag berätta att jag är homosexuell?</i>
<ul style="list-style-type: none"> <i>Jag får stånd när jag tittar på gayporr. Varför? Jag är hetero! Var kan jag möta killar 18 - 25 år i Malmö som är homo/bi – om jag nu är homosexuell?</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Om en tjej blir tänd på en annan tjej på film, betyder det att man är lesbisk/homosexuell?</i>
<ul style="list-style-type: none"> <i>Jag är en grabb på 15 år. Jag gillar killar. Många tjejer har frågat och flirtar med mig, men jag nekar. Är det så att jag väntar tills en kille gör så? Hur kan jag börja leta efter någon? Jag är ung och vill inte vara ensam. Tipsa mig snälla!</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Hur ska jag göra det skönt för min flickvän? Det är första gången för mig med tjejssex.</i>
<ul style="list-style-type: none"> <i>Jag är en kille på 16 år som gillar killar, men vågar inte berätta det. Jag är rädd för att bli mobbad.</i> 	<ul style="list-style-type: none"> <i>Jag är 16 år och bisexuell. Hur vet jag om hon är intresserad?</i>

Frågorna som ungdomar ställer på frågelådan visar att det inte alls är så enkelt och självklart hur någon definierar sin sexuella läggning. I detta sammanhang kan det också vara värdefullt att skilja på sexuell läggning och sexuell aktivitet. Att identifiera sig som homosexuell är att med kropp och själ känna att känslor av förälskelse, kärlek och sexuell lust enbart riktas till någon av samma kön. Att däremot ha sex med någon av samma kön utesluter inte att man väljer att definiera sig som heterosexuell. Detta innebär att inom HBT (homo-bi-transpersoner) används begrepp som män som har sex med män (MSM) och kvinnor som har sex med kvinnor (KSK).

Killarna ger uttryck för den förvirring som råder när intresset och känslorna väcks och riktas till någon av samma kön. Hur ska de veta om de är homosexuella och vad känslorna står för? Det blir hotande när den egna sexuella lusten kan väckas av någon annan kille och inte enbart av det förväntade självklara – en tjej eller flickvännen. Ungdomstiden är även tiden för att experimentera och testa, och därför kan det fortfarande vara osäkert om de kommer att definiera sig som hetero- homo- eller bisexuella. För några finns det en tydlig och uttalad identitet. Medan andra ger uttryck för att det existerar homofobi och detta ger en rädsla som kan innebära en stor påfrestning att då berätta för någon att man är homosexuell.

Tjejers frågor kring sin sexuella läggning och identitet är inte lika vanligt förekommande. Vid genomläsning och bearbetning av frågorna framgick det att frågor kring att vara lesbisk inte utgjorde något större antal. Frågor kring sexuell identitet och sexuell läggning är alltså inte representerade i samma utsträckning som andra frågeställningar. Varför är det så? Är tjejers sexualitet i allmänhet osynlig och lesbisk sexualitet i synnerhet eller är det så att det kanske finns andra forum dit lesbiska tjejer vänder sig? En annan fråga blir om tjejer upplever att hemsidan med namnet www.komikondom.com skulle vara mera riktad till killar och därmed inte inbjuder till att ställa frågor.

4.3.5 Medicinska frågor

Det är intressant att titta på likheter och skillnader mellan killars och tjejers frågeställningar. Den största likheten och den frågeställning som de flesta önskar svar på är sexuellt överförbara infektioner. Ungdomarna önskar svar på frågor om olika infektioners symtom, behandling, olika smittvägar och specifikt kring risker med oskyddat oralsex. Även om det i en fråga framgår att paret har använt sig av kondom så finns en osäkerhet och ett behov av att känna 100 % säkerhet. Om de inte har använt kondom, vill de istället få veta hur stor risken är att ha smittats av någon sexuellt överförbar infektion. Olika sexuella aktiviteter utgör olika stor risk i den mån de sker utan kondom och denna kunskap efterfrågas och kan minska den oro som kan förekomma.

Följande är exempel på frågor inom det medicinska området.

Medicinska frågor	
KILLAR	TJEJER
<ul style="list-style-type: none"> Hur lång är inkubationstiden för klamydia? Det står olika på olika hemsidor. Vad gäller? 	<ul style="list-style-type: none"> Om man har oskyddat sex med någon som har könsherples men inga sår – betyder det att man också får det eller smittar det enbart vid kontakt med såren?
<ul style="list-style-type: none"> Är smittrisen för klamydia och gonorré mindre om man drar ur penisen innan utlösningen? 	<ul style="list-style-type: none"> Barnmorskan upptäckte en prick och det var kondylom. Kommer jag alltid att ha sjukdomen? Kan jag aldrig mer ha sex utan kondom?
<ul style="list-style-type: none"> Jag hade oskyddat sex för en vecka sedan och är torr på ollonet – ömsar skinn. Vad beror det på? 	<ul style="list-style-type: none"> Jag har konstiga flytningar – är det en sjukdom?

- *Kan jag bli smittad via saliv vid oralsex? Kan jag slicka en tjej med klamydia utan att bli smittad?*

- *Är det sant att mödomshinnan inte spricker när man har sex, utan att den istället töjs ut?*

Killars funderingar och frågor avseende medicinska bekymmer är oftast konkreta och genomsyras av ett behov att få ett bestämt svar som innehåller säkerhet angiven i procentsatser. De ger ofta en tydlig beskrivning av de symtom och besvär de har och önskar en medicinsk bedömning. Frågorna ger ibland också uttryck för en stor ovilja att uppsöka läkare och en rädsla för att behöva visa upp sitt kön. Förhoppningen är istället att få ett svar på vad symtomen är tecken på och även ett förslag på behandling utan läkarkontakt. Det är inte möjligt att lämna några procentsatser som visar på ev risk för smitta, eller ge någon diagnos, utan svaret måste bli att lämna en beskrivning av vad olika symtom kan vara tecken på, samt även ibland ge ett lugnande besked. Oftast sker en hänvisning till en läkarkontakt för att få en medicinsk bedömning, diagnos och rätt behandling.

Tjejernas frågor och beskrivning av symtom är sällan lika detaljerade som killarnas. Istället ges en mera diffus beskrivning av besvären. De sammanfattar i allmänhet obehagen med begreppet flytning. De frågor tjejerna ställer om flytningar kan bero på att det finns dålig kunskap kring könets funktion och upplevelsen de har av sitt kön kan i vissa fall vara mer negativ. Liksom hos killarna kan frågorna innehålla en rädsla för att genomgå en läkarundersökning och även tjejerna vill ibland få en medicinsk bedömning och förslag till behandling.

Frågor kring mödomshinnan är vanligt förekommande och mödomshinnans betydelse har flera olika symbolvärden. Dels är det en medicinsk aspekt som utgör utseende och funktion. Vad händer vid första samlaget, kommer det att göra ont och/eller att blöda? Dels har mödomshinnan också en betydligt större innebörd som har med synen på oskuldsmotbegreppet att göra och som kan visa på en kulturell och traditionell syn på sexualitet. Detta symbolvärde kan innebära en komplikation i tjejernas upplevelsen av sin egen sexualitet, sina möjligheter och samtidigt familjens syn på hedersbegreppet.

5. Avslutande diskussion

Min tanke är att de olika temana *normalitet, prestation, säkrare sex, identitet* och *medicinska frågor* samt att visa på vad forskningen presenterar på motsvarande teman ska utgöra grunden för den avslutande diskussionen. Samt att diskutera kring hur vuxenvärlden och professionella kan bidra med sin kompetens.

Varje individs utveckling startar i familjen, den påverkas av kompisar, i skolan, av kultur, tradition och det omgivande samhället. Allt detta präglar individens upplevelse av och förhållningssätt till sin egen sexualitet och sin identitet. Därtill ska läggas den kunskap som förvärvas under uppväxten.

De frågor som inkommit till frågelådan väcker tanken hos mig att Internet i framtiden alltmer kommer att bli ett forum dit ungdomar vänder sig för att få svar på sina frågor kring sexualitet och samlevnad. Detta i sin tur kommer att innebära att vi måste följa med i denna utveckling för att kunna tillmötesgå ett utökat behov.

En reflektion som följer av frågorna är att det finns ett stort behov av att få bekräftelse på att man är *normal*. Detta behov är något som finns hos både killar och tjejer. Variationen av innehållet i frågorna, som killar och tjejer ställer och som rör det egna könets utseende och funktion, tolkar jag som att det finns en viss skillnad i kunskap om sitt kön. Killars kön är tydligt för dem, det finns bilder att tillgå och det är synligt jämförbart med andra killars kön. Detta innebär att de också studerar sitt kön mera noggrant och vill få bekräftelse på sin normalitet. Tjejers kön är mera dolt, det finns sällan bilder att titta på, som inte upplevs vara pornografiska, och jämförelser med andra tjejer är inte så vanligt förekommande. Att det inte finns samma utbud av fakta kring kvinnokönet innebär att det istället väcks fantasier och föreställningar hos tjejerna kring vad som kan tänkas vara normalt. Av det skälet är det viktigt att synliggöra och bekräfta tjejers kön. Frågor kring normalitet innebär även funderingar kring olika sexuella känslor som det kan finnas tillgång till. Ungdomarna önskar få en bekräftelse på att alla de tankar de har kring sin sexuella utveckling är normala och något de även delar med andra ungdomar. Andra funderingar är om det är normalt med sexuella fantasier, liksom att känna känslor för personer av samma kön.

Det finns exempel på forskning som studerat ungdomars funderingar kring normalitet. Eva Lundgren och Renita Sörensdotter är socialantropologer och har i boken *Ungdomar och genusnormer på skolans arena* (2004) beskrivit ungdomar i årskurs nio och deras egen uppfattning om sexualitet och hur de förhåller sig till medias framställning främst i ungdomstidningar. En del av studien undersöker hur medias framställningar av sexualitet påverkar ungdomar när de sätter gränser mellan normalt och onormalt. En annan del av studien undersöker hur ungdomar uttrycker normer och värderingar om sexualitet, kropp och genus med utgångspunkt i hur en "riktig" tjej och kille bör vara. Resultaten som framkommer visar att ungdomarna vill ha mer sex- och samlevnadsundervisning i skolan, och att innehållet bör vara mera inriktat på relationer, värderingar och lust. Det verkar också som om sex- och samlevnadsundervisningen har kopplat tjejers sexualitet till olust och problem, medan killars sexualitet betraktas som mer oproblematiske. Både tjejer och killar konsumerar en hel del media. Framför allt hos tjejerna är konsumtionen av ungdomstidningar stor. I tidningarna läser och söker de aktivt information om sex och samlevnad, skönhet och mode. En intressant aspekt som framkom är att ungdomarna i studien är övertygade om att ungdomar överlag påverkas av medier. Samtidigt påpekar de att de själva inte blir påverkade av vad de ser, läser och lyssnar på i medier. Heterosexualiteten är norm för tjejerna och killarna i studien. De uppger att det talas relativt lite om homosexualitet i sex- och samlevnadsundervisningen. Killarna uttrycker sig mer homofobiskt än tjejerna, även om ungdomar generellt har en liberal syn på homosexualitet. Det är dock heterosexualiteten som är självklar och homosexualiteten som måste betraktas och reflekteras över innan den kan accepteras.

Temat *prestation*, som innebär att ungdomar ställer höga krav på sig själva blir tydligt av de frågor som innehåller ämnen som olika sexuella handlingar och olika sextekniker. Erfarenheten av skolans sexualundervisning visar att denna oftast inte innehåller några svar på dessa frågeställningar, utan svaren måste man som ungdom skaffa på annat sätt. Frågelådan på www.komikondom.com utgör ett forum, där man kan ställa denna typ av frågor.

Ett ytterligare sätt för ungdomar att skaffa kunskap är som tidigare nämnts via pornografi. Detta finns beskrivet i studien *Sex överallt typ* (2006) av Lotta Löfgren-Mårtensson och Sven-Axel Månsson. Det finns även tidigare forskning som tittat på ungdomar och pornografi. I rapporten *Koll på porr* (2006), framtagen av Medierådet, framkommer att ungdomars tillgång till porr är större än någonsin, och att nästan alla tonårspojkar har kommit i kontakt med pornografi. Siffror från RFSU-kliniken i Stockholm (1999), framtagna av Christina Rogala och Tanja Tyden, visar att bland unga kvinnor i åldern 14 - 24 år som besökte kliniken

hade 84 % någon gång sett eller läst pornografi jämfört med 99 % av de unga männen. Detta är kanske en bild av en samhällsförändring där kvinnor och män närmar sig varandra vad gäller porrkonsumtion, att utbudet har förändrats och att pornografi blivit allt mer lättillgängligt.

Temat *säkrare sex* innehåller frågor och funderingar kring de olika preventivmetoderna, främst kondomer. Som tidigare nämnts känner de allra flesta ungdomar till kondomer och vet var de kan införskaffa dem. Bekymret består snarare i det personliga förhållningssättet till kondomanvändning och den föreställning som finns om hur partnern ska uppfatta förslaget att kondomen ska användas. Det är känsligt att prata om och det finns en mängd olika förklaringar till varför kondomen inte kommer fram. En förklaring kan vara att ungdomarna känner sig skyddade och säkra genom kärleken till varandra. Kärlek kan dessvärre inte utgöra något skydd mot virus och bakterier. Verkligheten kan istället innebära erfarenheter av att ungdomarna inte är trogna mot varandra. En annan förklaring kan vara att det ibland förekommer alkohol vid tillfälliga relationer och detta är också något som kan försvåra kondomanvändningen. Ungdomarna kan i ett annat sammanhang uppleva att tillfället inte kommer fler gånger och därför väljer de att chansa utan kondom, med motiveringen att man ”kan se” att personen är frisk.

Även inom området säkrare sex finns det forskning kring ungdomar och kondomer. I rapporten *Ungdomar, sex och klamydia* (2004) av Lena Brag, var inriktningen att ta reda på ungdomars kunskaper om och inställning till kondomanvändning och klamydia. Resultaten visar att ungdomar har kunskaper om kondomanvändning och klamydia och att det är många olika faktorer som påverkar att kondomen inte används. Faktorer som har olika tyngd för olika individer där bland annat självkänsla och förmåga att kommunicera är en väsentlig del. Även andra undersökningar har tittat på ungdomar och kondomanvändning. En sådan är *Skolbarns hälsovanor* (2003) HBC, där det framgår att bland de 15-åringar i studien som någon gång haft samlag, var kondom det vanligaste preventivmedlet. Av flickorna i undersökningen var det 59 % och av pojkarna var det 72 % som uppgav att de använt kondom vid sitt senaste samlag.

När det gäller funderingar kring *identitet* och sexuell läggning så påverkas dessa av det heteronormativa synsätt som är förekommande i samhället. För den som upplever sig inte passa in i detta synsätt kan det uppstå förvirring i sökandet av sin sexuella identitet och ett behov av att få delge någon sina funderingar och ställa sina frågor. Här utgör frågelådan en möjlighet till detta. Det framkom vid bearbetningen av frågorna att killar i högre utsträckning än tjejer ställer frågor kring identitet. Sammantaget är däremot frågor kring identitet från både killar och tjejer inte så många och en förklaring kan vara att homo-bi-transpersoner (HBT) väljer att istället rikta sina frågor till RFSL Rådgivningen Skåne. Där finns även möjlighet till personlig rådgivning. Det finns presenterat i en rapport om ett pilotprojekt inom RFSL med rådgivning via Internet, *Ikurator – RFSLs kurator på nätet* (2003) av Niklas Eriksson. Erfarenheterna från denna rådgivning visar att frågorna hade en större bredd än de frågor som ställdes i den vanliga telefonrådgivningen. Frågorna var ett spektrum av problemställningar allt från ”komma ut”- tankar, frågor kring normalitet till desperata rop på hjälp från personer med funderingar kring självmord, övergrepp och andra tyngre frågeställningar.

Medicinska frågor finns det ett stort behov av att få svar på. Dessa innehåller funderingar kring de prickar/knottror som killar ser på sin penis och om dessa kan vara ett symptom på någon sjukdom. Killarna studerar noga sitt kön, men saknar ibland faktakunskap om penis utseende. För tjejernas del väcker den flytning man upptäcker en undran över om denna är ett tecken på sjukdom eller något som ska finnas. Återigen kan viss okunskap om det egna könet

spegla en oro för vad som är friskt eller sjukt. Tjejer har sannolikt inte fått kunskap om att flytning är en naturlig del av könets reningsprocess och den ”flytning” som kommer vid sexuell lust istället är lubrikation (av latinets *lu'brico*, göra glatt, göra hal). Thore Langfeldt, barnpsykolog och sexolog i Norge, skriver i tidskriften *Förskoletidningen* (4/2006 sidan 7) att många kallar spontan lubrikation för flytning, som om det är något felaktigt eller sjukligt. Det är viktigt att unga flickor får lära sig att deras lubrikation är naturlig och att den förekommer flera gånger per dag.

Andra frågeställningar som killar och tjejer har gemensamt är rädslan för sexuellt överförbara infektioner. Även om det kan framgå att ungdomarna har kunskap om olika infektioners symtom så vill de få svar på vad symtomen de själva uppvisar kan vara tecken på. Det finns en stor motvilja och ibland rädsla att söka läkarvård. Istället efterfrågas förslag på en diagnos och behandling. I det sammanhanget kan faktainformation ges enbart kring vad symtomen skulle kunna innebära men för övrigt hänvisas vidare till ungdomsmottagning eller annan klinik.

Slutligen vill jag framföra tankar kring vad vuxenvärlden och professionella kan bidra med för att överföra kunskap, finnas till hands för ungdomar och ge svar på de frågor som ungdomar har. När det gäller kunskap så utgör sex- och samlevnadsundervisningen i skolan basen för detta. Skolan har även den unika möjligheten att fånga upp elevernas genuina intresse av sex och samlevnad och deras önskan att få prata om den livssituation de befinner sig i. Ungdomarna är oftast mycket upptagna med sina egna funderingar kring olika samlevnadsfrågor. Om tid och möjlighet avsätts för att implementera dessa frågor i de olika ämnesområdena kan skolans undervisning erbjuda ett helhetsperspektiv kring sex- och samlevnadsfrågor med en större variation. För att framhålla detta helhetsperspektiv av sex- och samlevnadsundervisningen förutsätter detta också att lärar- och pedagogutbildningen erbjuder ett eget ämne som möjliggör detta. Detta ämne ska finnas med som en självklarhet för pedagoger som arbetar från förskoleålder till gymnasieelever. För redan yrkesverksamma pedagoger kan det vara viktigt att påtala behovet av kompetensutveckling i sex- och samlevnadsfrågor för att kunna tillgodose de behov som eleverna har.

Mottagningar som ungdomsmottagningar, studentmottagningar och liknande kliniska verksamheter är angelägna och viktiga samhällsfunktioner som kan erbjuda både klinisk undersökning, behandling och social/psykologisk samtalskontakt. Personalens uppgift innebär förutom den medicinska behandlingen även att prata om känslor, att möta frågor kring sexualitet och samlevnad, att våga ställa frågor och att ge sig tid att lyssna på svaren.

Min erfarenhet, efter att sedan 1999 ha arbetat med att besvara ungdomars frågor på Internet, är att det finns ett stort behov hos ungdomarna att få svar på sina frågor. Internet har blivit ett forum som på många olika plan kan tillgodose ungdomars behov av kunskap, kontaktsökande men även dit man vänder sig när man har frågor. Frågelådor som modell är ett forum som innebär möjlighet till anonymitet och oftast ett snabbt svar. Internet tilltalar ungdomar men det finns ännu inte så många möjligheter till rådgivning via Internet. Det finns på hemsidan www.rfsu.se en frågelåda som existerat sedan 1997. Ungdomsmottagningarnas allmänna hemsida för att ställa frågor är www.ungdomar.se. Andra möjligheter att få information och kunskap är via www.p-guiden.nu och www.kondom.nu. Ytterligare länkar kring sexualitet och samlevnad finns på www.lankskafferiet.skolutveckling.se. Internet är under ständig utveckling och detta kommer sannolikt att medföra en ökad efterfrågan från ungdomar att få svar på sina frågor kring sexualitet. Rådgivning på Internet behöver därför framledes utvecklas och förfinas.

Min erfarenhet i arbetet med ungdomar är att en av vuxenvärldens och professionellas viktigaste uppgifter är att våga lyssna till vad ungdomar har att säga, att inte moralisera eller värdera, utan att på ett så empatiskt sätt som möjligt se deras behov och att ha kunskap för att kunna besvara deras frågor. Vi kommer alla att ha en viktig betydelse för ungdomar genom att finnas på olika platser i deras omgivning. Att som pedagoger ge dem kunskap och vägledning via skolans sex- och samlevnadsundervisning. Som personal på ungdomsmottagning, studenthälsa och andra kliniker när det gäller både medicinska frågor och behov av samtalskontakt.

Internet och möjligheten som detta innebär för ungdomar att skaffa kunskap kring sex och samlevnad samt deras önskan att få svar på sina frågor har kommit för att stanna. Min förhoppning är att denna rapport har väckt ett intresse och en nyfikenhet kring de frågor som ungdomar ställer till frågelådan på www.komikondom.com. Ungdomarnas frågor är av stort värde för vidare diskussioner kring hur vi alla kan utveckla vårt arbete inom sex- och samlevnadsområdet.

6. Referenslista

- Brag, Lena (2004): *Ungdomar, sex och klamydia*. C-uppsats, Stockholms universitet. Institutionen för socialt arbete, Socialhögskolan.
- Brander, Gunnel & Hansson, Elinor (1996): *Sexualitet, Rapport om ett arbetssätt*. RFSU.
- Eriksson, Niklas (2003): *Ikurator – RFSLs kurator på nätet*. RFSL.
- Forsberg, Margareta (2006): *Ungdomar och sexualitet*. Statens Folkhälsoinstitut.
- HBC (2003): *Skolbarns hälsovanor*. Statens Folkhälsoinstitut.
- Langfeldt, Thore (2000): *Barns seksualitet*. Oslo: Pedagogisk Forum.
- Langfeldt, Thore (2006): *Tema, barns sexualitet*: Förskoletidningen nummer 4/2006. Förskolans Förlag.
- Lundgren, Eva, & Sörensdotter, Renita (2004): *Ungdomar och genusnormer på skolans arena*. Falun: Dalarnas Forskningsråd.
- Löfgren-Mårtensson, & Lotta Månsson, Sven-Axel (2006): *Sex överallt typ*. Lund: Studentlitteratur.
- Medierådet (2006): *Koll på porr*.
- Rogala, Christina & Tydén, Tanja (1999): *Unga kvinnors sexualvanor*. Stockholm: RFSU-kliniken.
- Toss, Anna (2004a): *Toss-texter, barns sexualitet – IngBeth Larsson*. Leva! Nummer 6/2004.
- Toss, Anna (2004b): *Lathund för blyga: Så kan du tala med dina barn om sex*. Leva! Nummer 6/2004.
- Internethänvisningar:
- www.kondom.nu
www.komikondom.com
www.lankskafferiet.skolutveckling.se
www.p-guiden.nu
www.rfsl.se
www.rfsu.se
www.ungdomar.se

Förteckning över rapporter från SRH Skåne

Axelsson, Jakob (2005). *En processutvärdering av Projekt Sexuell Hälsa, Delrapport 1*. Rapport nr 2005:1 SRH Skåne, Region Skåne.

Fernbrant, Cecilia (2005). *Sexuell och reproduktiv hälsa i Skåne. En kartläggning av aktörer och insatser*. Rapport nr 2005:2 SRH Skåne, Region Skåne.

Axelsson, Jakob (2005). *En utvärdering av informationskampanjen Komikondom år 2005*. Rapport nr 2005:3 SRH Skåne, Region Skåne.

Benipoor, Sara & Holmström, Lotta (2005). *Klamydiakampanjen i Region Skåne 2005, En utvärdering*. Rapport nr 2005:4 SRH Skåne, Region Skåne.

Fernbrant, Cecilia (2007). *Initiering, implementering, etablering. Utvärdering av 'Peer Education'-projektet Uni på Malmö Högskola*. Rapport nr 2007:1 SRH Skåne, Region Skåne.

Axelsson, Jakob (2007). *Utvärdering av Projekt Sexuell Hälsa. Delrapport 2*. Rapport nr 2007:2 SRH Skåne, Region Skåne.

Hansson, Elinor (2007). *Ungdomars frågor om sexualitet. Rapport om frågelådan på www.komikondom.com*. Rapport nr 2007:3 SRH Skåne, Region Skåne.

Halling, Christina & Agardh, Anette (2007). *Ungdomsmottagningarnas verksamhet i Region Skåne. En översyn*. Rapport nr 2007:4 SRH Skåne, Region Skåne.

Strategi för sexuell och reproduktiv hälsa i Region Skåne (2005).

Rapporter som delvis är finansierade av SRH Skåne

Eriksson, Niklas & Knutagård, Hans (2005). *Sexmänsäljer.se/x – nöje blir funktion*. Rapportserie 2005:1 RFSL Rådgivningen Skåne.

Knutagård, Hans & Eriksson, Niklas (2006). *Säkrare sex i sexfrekventa kommersiella lokaler – för män som har sex med män*. Rapportserie 2006:1 RFSL Rådgivningen Skåne.

Holmberg, Carin & Stjernqvist, Ulrica (2005). *Våldsamt lika och olika – Om våld i samkönade parrelationer*. Rapport nr 36 Centrum för Genusstudier, Stockholms universitet.

